

електрон. науч. журн. Курского гос. ун-та. – 2008. – № 2. – Режим доступа : <http://scientific-notes.ru/pdf/006-16.pdf>.

3. Полякова Е. С. Психологические основы музыкально-педагогической деятельности : [монография] / Е. С. Полякова. – 2-е изд., исправл. – Минск : БГПУ, 2005. – 195 с.

4. Современный словарь по педагогике / [сост. Е. С. Рапацевич]. – Минск : Современное слово, 2001. – 928 с.

5. Тишкевич И. Э. К вопросу о специфике профессии учителя музыки [Электронный ресурс] / И. Э. Тишкевич. – Режим доступа : <http://elib.bspu.by/bitstream/doc>.

Сєводнєва К. О.

аспірант кафедри освіти та управління навчальним закладом

Класичний приватний університет

м. Запоріжжя, Україна

ЗАРОДЖЕННЯ ШКІЛЬНОЇ СПРАВИ НА ЗАПОРІЖЖІ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Після відміни кріпосного права у 1861 р. передові люди запорізького краю зрозуміли, що в суспільстві потрібні кардинальні зміни – це спонукало до створення земств, які почали опікуватися народною освітою. Народна освіта на Запоріжжі почала розвиватися під впливом діяльності видатних педагогів того часу (К. Ушинський та його послідовник барон з Олександрівського повіту М. Корф, запорізький історик і педагог Я. Новицький, та ін.).

Ініціатива створення освітніх установ у запорізькому краї належала державі. Так, у 1770 р. в Олександрівській фортеці було відкрито першу школу для солдатських дітей віком від 7 до 15 років («батальйонна школа»), учнів у якій навчали за спеціальною програмою: порядок військової служби, військові устави, грамота, арифметика, барабанний бій, гра на флейті.

З ініціативи й організації М. Корфа в 1867 році в селі Олександрівці (маєток Д. Г. Гнедіна) Олександрівського повіту Катеринославської губернії було відкрито першу в країні земську школу, потім виникли земські школи у селах Врем'євці, Залив'янці, Наталівці, Орестополі, Петрівці. Це були дешеві й короткотермінові школи з навчальним курсом на три зими, з трьома відділеннями, які одночасно вів один учитель, в одній класній кімнаті. Вони отримали назву: «корфівські» [3, с. 21].

Барон М. Корф був найактивнішим земським діячем, ініціатором учительських з'їздів (у 1867 р. перший такий з'їзд було проведено в Гуляйполі). З'їзд проходив чотири з половиною дні. За цей час учителі, завчасно виділені та підготовлені М. Корфом, дали одинадцять зразкових

уроків за навчальними програмами народної школи. Кожен урок піддавався аналізу – критичній оцінці учасників з'їзду, після чого член училищної ради, організатор з'їзду М. О. Корф висловлював авторитетну думку про «ті начала педагогіки, з яких наочно випливали на з'їзді способи навчання» [2].

Учасниками з'їздів були вчителі з усієї імперії; мета з'їздів: покращити підготовку вчителів для земських шкіл, поділитися своїм досвідом, вирішити питання з придбанням навчальних книжок тощо. Але в умовах царського самодержавства такі зібрання було заборонено. Тоді Корф почав проводити їх у своєму маєтку в Нескучному [4].

Завдяки сподожництву поміщика Д. Гнедіна й члена повітової училищної ради М. Корфа, в 1872 році в запорізькому краї уже було 100 шкіл (18 із них відійшло до Маріупольського повіту). За прикладом Олександрівського повіту земські школи відкривалися у Бердянському і Мелітопольському повітах.

У земських школах викладалися такі дисципліни: Закон Божий, арифметика, письмо, читання. Разом з земськими на Запоріжжі в той час були і одно- і двокласні початкові школи, вищі початкові училища, з 80-х років – церковно-приходські школи. Школи та центральні училища були й у молочанських німецьких колоніях (з 1866 р. введено вивчення російської мови) та болгарських поселеннях (болгари у 1875 р. навіть відкрили для підготовки вчителів болгарське Преславське училище у Бердянському повіті) [1].

З вимогою загального обов'язкового початкового навчання рідною мовою одним із перших у царській Росії виступив М. Корф, було покладено в основу його педагогічної концепції. Барон Корф першим у запорізькому краї поставив питання про створення середньої школи-гімназії і ремісничого училища, рекомендував учителям частіше використовувати наочність, картини і таблиці, а також малюнки, які зробили самі учні чи вчитель.

Розвиток початкової освіти у XVIII–XIX ст. (в тому числі й на території Олександрівського повіту Катеринославської губернії – сучасна Запорізька область) характеризувався, з одного боку, зародженням масової народної школи, поступовим розширенням її мережі, доповненням її закладами нового типу (зразковими, міськими, технічними, ремісничими училищами, церковнопарафіяльними школами духовного відомства); з іншого – гострою постановкою питання підготовки вчителя для народної школи; підпорядкуванням більшості повітових і парафіяльних училищ та початкових шкіл не Міністерству народної освіти, а іншим міністерствам та відомствам, для яких освіта народу була справою другорядною; заборонаю викладання рідною мовою тощо.

Відомий запорізький педагог, організатор земських шкіл в Запорізькій області, автор педагогічних праць і підручників, прихильник прогресивних поглядів і поборник ідей народної освіти М. Корф став відомим усій педагогічній громадськості XIX ст. Його діяльність високо цінували М. Бунаков, М. Пирогов, К. Ушинський, А. Чехов та ін. Барон М. Корф відіграв провідну роль у становленні й розвитку народної освіти на Запоріжжі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарчук О. А. Розвиток освіти в запорізькому краї (кінець XVIII–XIX століття) / О. А. Бондарчук // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2010. – Вип. XXVIII. – С. 39–41.
2. Державний архів Запорізької області: ф. 56, оп. 1, спр. 6, арк. 97.
3. Кушніренко І., Жилінський В. Барон Микола Олександрович Корф. Одержимий з провінції / І. Кушніренко, В. Жилінський. – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2010. – 221 с.
4. Пуха І. В. Народний просвітитель / І. В. Пуха. – Индустриальное Запорожье. – 14 липня 1984 року.

Сидорчук Н. Л.

асистент кафедри іноземних мов

*Національний університет водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

ДІАГНОСТУВАННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ РЕФЛЕКСИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ

Педагогічний експеримент забезпечує цілісне, об'єктивне та системне вивчення педагогічних явищ та закономірностей педагогічного процесу (А. Алексюк, Ю. Бабанський, С. Гончаренко, О. Савченко, В. Сластьонін та ін.), що дозволяє виявляти стійкі взаємозв'язки між явищами та процесами, які вивчаються. З метою вивчення сформованості рефлексивної культури майбутніх інженерів на основі теоретичного аналізу її змісту та особливостей розвитку нами була розроблена система критеріїв, показників і рівнів сформованості рефлексивної культури майбутніх інженерів у процесі фахової підготовки.

Рефлексивна культура майбутнього інженера розглядається нами як інтегральна особистісна якість, що дозволяє адекватно і ефективно здійснювати рефлексивні процеси, забезпечує особистісний та професійний розвиток і саморозвиток, досягнення ефективності та результативності у навчальній та професійній діяльності.

Структура рефлексивної культури обіймає: мотиваційно-аксіологічний, змістово-теоретичний, процесуально-дійовий компоненти як взаємозв'язані і взаємозумовлені складові сформованості рефлексивної культури майбутніх інженерів. Відповідно до компонентної структури рефлексивної культури майбутніх інженерів нами визначено критерії та показники сформованості рефлексивної культури майбутнього інженера та розроблена відповідна діагностична програма. У розробці дослідницьких позицій ми опиралися на